

Saget staa her, indtil der, som man sagde, kunde komme noget Andet og noget Nyt, men om hvorledes dette skulde komme, taler man saa løst og taaget, at man ikke kan komme paa det Nene dermed. Det ærede Medlem for Skanderborg Amts Iste Valgkreds (Wager) mente rigtignok igaar, at Folkethinget skulde skyde Sagen over til det andet, det store Folkething, som jeg tror han udtrykte sig, og hvorved han mente Folket i det Hele, for at høre dets Stemme. Jeg skal imidlertid ikke negte, at det efter min Mening vilde være en mislig Sag, om Folkethinget for meget skulde komme ind paa denne Vej. Folket kunde dog maafee mene, at det var Folkethinget, der nærmest var kaldet dertil, og jeg tror, at „det store Folkething“ med saa meget mere Overraskelse vilde tage imod denne Præsent af Folkethinget, som det med god Grund kunde sige: Herre Gud, nu have vi havt det ene Skolemøde efter det andet, vi have talt og talt, og det er derfor ikke rimeligt, at I kunne faae bedre Kundskab om, hvad vi mene. Der er iblandt os mange forskjellige Meninger, og naar I, som dog kun ere hundrede Mennesker, ikke kunne komme til Enighed indbyrdes, men ville skyde Sagen fra Eder, er det en høist besynderlig Vej at skyde Sagen over til os. — Naar den ærede Rigsdagsmand (Boissen) kom med en Bemærkning om en Uttring af mig om, hvad man i Udlandet vilde dømmes om den Fremgangsmaade, som man nu her tilraader at følge, nemlig at aflære al mulig Forhandling — og jeg skal her bemærke, at den ikke blev fremsat som en Spøg, man skulde le af, men den var fra min Side meget alvorlig ment —, saa skal jeg bemærke, at jeg ganske vist ikke tror — og det lagde jeg ogsaa Vægt paa —, at dette Punkt i nogen særdeles høj Grad vilde interessere Udlandet, men en Overraskelse vilde det dog være, og dette synes at fremtræde tydeligt nok af, hvad det ærede Medlem selv sagde, idet han fremhævede, at dette Spørgsmaal overalt var saa stærkt paa Bane, baade i vore Nabolande og i fjernere Lande, baade i vor Verdensdel og udenfor den. Under saadanne Omstændigheder vil det ganske vist falde besynderligt at høre, at man her i Landet ikke en Gang vil værdige dette Lovforslag en Forhandling paa den normale Maade for Lovforslags Behandling. At man i Udlandet skulde have en saa stor Forestilling og et saa høit Begreb om det Standpunkt, hvortil vi have svinget os op, nærer jeg en besynderlig Tvivl om. Jeg tror, at vi selv ere noget for tilbøjelige til at overvurdere den Slags behagelige Uttringer ligesom ogsaa til at overvurdere Betydningen af det Nye, vi have frembragt, og som ganske vist kan have sine gode Spirer, naar man blot ikke overvurderer det. Udlandet vil sikkert ikke opfatte os som saa høit opsvungne, at der ikke skulde være Anledning til at underkaste Almueundervisningsspørgsmaalet en grundig Overveelse, og man vil ganske vist finde, at flere af

de tilstøbevedende Mangler, vilde kunne afhjælpes ad den Vej, som her er foreslaaet i Lovforslaget. Man har i Udlandet ganske vist i Almindelighed netop ubtalt som Noget, man betragter som en Fordel for Danmark, at man her allerede siden to Menneskealder har en forpligtende Skolegang — jeg holder ikke af at bruge Ordet Skolegang — hvorved vi forstaa, at Børn, som ikke paa en eller anden Maade i Hjemmet eller ad privat Vej faae en saadan Undervisning, som kan anses for at være tilbørlig for Folk i Almindelighed, skulde være forpligtede til at søge offentlig Skole. Dette mener jeg, er Begrebet i vor Skolelovgivning. Jeg har naturligvis ogsaa havt Veilighed til at tale med Fremmede derom, og de have netop fundet, at det var et overordentligt stort Gode for os, at vi havde faaet noget Saadant saa tidligt, samt at vi maatte være glade ved, at vi havde faaet det, idet de vurderede dette en Del højere, end hvad de betragtede som mere eller mindre mærkelige Experimentier, man her gjorde med Hensyn til en hel anden Undervisningsmaade. Naar det ærede Medlem endvidere mente, at det blot skulde være fra tydsk Side, at man havde en saadan Erkjendelse af Skolepligtens Betydning, tog han ganske mærkelig fejl; thi det erkjendes rundt omkring, idet man paaskjønner den, hvor man har den, og søger at faae den, hvor man ikke har den. Jeg skulde ikke nu komme videre ind paa dette, dersom jeg ikke havde Opfordring til at henvende nogle Ord til det ærede Medlem for Kjøbenhavns Amts 5te Valgkreds (Holstein-Ledreborg), som jeg paa Grund af andre mellemliggende Ting glemte at fremsøre, da jeg igaar udtalte mig ligeoverfor ham. Det ærede Medlem syntes nemlig med særlig Forfærlighed at dvæle ved Forholdene i Holland, som ogsaa ere mig meget vel bekendte. Det var ganske naturligt, at det ærede Medlem — om jeg saa maa sige — gik til Holland, fordi han ikke vel kunde finde noget andet Sted, hvor han i den Henseende kunde finde, hvad han vilde drage frem, medmindre han vilde have gaaet til Rusland. Holland og Rusland ere de to eneste Lande, til hvilke han i den Henseende for Diebliffet kunde søge; men Holland har ganske vist en Særegenhed, som netop fuldkommen maatte passe med hans hele Tankegang, hvorfor jeg ogsaa finder det naturligt, at han gik dertil. I Holland er der nemlig for det Første Stats-skoler eller offentlige Skoler, dog uden Skolepligt, dernæst er der private Skoler, og jeg kan sige til som et Tredie, at der er en saadan Ordning, at der bestaa Skoler, baade hvad de lokale Forhold, de materielle Forhold og Undervisningen angaar. Holland indtager en meget hæderlig Plads, og jeg finder det altsaa forsaavidt ganske naturligt, at det ærede Medlem søgte dertil for at fremdrage dette, men jeg maa dog tilføje, at det er saa langt fra at bevise Noget med Hensyn til det Standpunkt,